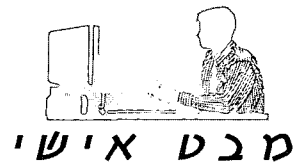

צבא ללא היסטוריה?

מחלקת ההיסטוריה של צה"ל עדיין לא פירסמה שום מחקר מוסמך שמסכם מלחמה כלשהי ממלחמות ישראל, ולעובדה זו יש השלכות של ממש על צה"ל

אל"ם (מיל') יהודה גלר

למחקר וללימוד מעמיקים של ההיסטוריה הצבאית יכולות להיות השפעות מרחיקות לכת על צה"ל של היום. מדובר בהשפעות על התחומים הבאים:

1. פיתוח היכולת להפיק ולהטמיע לקחי אמת מהפעילות הצבאית.
2. פיתוח היכולת לביקורת עצמית ולתחקירי אמת בכל רמות הצבא.
3. לימוד כיצד להתייחס לסוגיות מקצועיות באופן ענייני, נטול השפעות של גורמים פוליטיים ואחרים.
4. גיבוש מחקרים מוסמכים ואחראיים להבהרת סוגיות היסטוריות השנויות במחלוקת.
5. חיזוק הזיכרון הלאומי והמוטיבציה.
6. השגת הבנה גדולה יותר באשר למורכבות המלחמה ולצורך להבינה בתוך הקונטקסט שלה.

רשימה זו היא אינטואיטיבית וראשונית ואינה קובעת מהי מידת ההשפעה של ההיסטוריה הצבאית על תחומים אלה, אולם ברור שההשפעה קיימת ושהיא אינה מבוטלת.

למרות החשיבות הרבה של לימוד ההיסטוריה הצבאית – ובמיוחד של ההיסטוריה הצבאית שלנו – עדיין לא פירסמה מחלקת ההיסטוריה של צה"ל שום מחקר מוסמך שמסכם מלחמה כלשהי ממלחמות ישראל.

לדעתי נובע הדבר משתי סיבות מבניות ומהותיות:

1. היות ענף ההיסטוריה בצה"ל חלק אינטגרלי מהמסגרת הצבאית וכפוף להיררכיה הצבאית.

קצין שרייון

במילים אחרות: למחלקת ההיסטוריה חסרה עצמאות מחקרית, ותחת זאת היא תלויה בגורמים שונים, שעשוי להיות להם עניין במסקנות המחקרים. נראה כי בעבר היו מקרים שבהם נגזו מחקרים בגלל לחצים מגורמים בכירים.

2. מגבלות מחקריות: העדר מסורת של מחקר ושל פרסום עצמאיים ובלתי תלויים ותחלופה מהירה של מפקדים ושל חוקרים בענף, המונעת התמחות והתמקצעות ארוכת טווח.

פתרון אפשרי לבעיה זו הוא הפרדה בין איסוף החומר ההיסטורי לבין ביצוע של עבודות המחקר המושתתות על חומר זה. בעוד שמחלקת היסטוריה יכולה להמשיך לאסוף חומר ראשוני על צה"ל, הרי את ניתוח החומר במחקרים היסטוריים יש להעביר לגופי מחקר אקדמיים, שיהיו חשופים פחות ללחצים פוליטיים ואחרים מתוך המערכת הצבאית-מדינית.

תגובה למכתבו של אל"ם יהודה גלר ד"ר אל"ם (מיל') שאול שי – רמ"ח היסטוריה

ההיסטוריה הצבאית של צה"ל מהווה חלק מרכזי ובלתי נפרד מההיסטוריה של מדינת ישראל. מחלקת היסטוריה אחראית בצה"ל לשתי משימות מרכזיות:

א. **תיעוד** הפעילויות, התהליכים, המבצעים והמלחמות כבסיס למחקרים היסטוריים בעתיד.

ב. **המחקר ההיסטורי של צה"ל**. מעצם הגדרתה, מחלקת היסטוריה רואה בצה"ל את הצרכן הראשון במעלה לתוצריה, ובניגוד לדברי אל"ם גלר, מחלקת

ההיסטוריה הפיצה עד כה יותר מ-100 מחקרים הנוגעים למלחמת ישראל (קטלוג פרסומים עדכני הופץ בימים אלה בצה"ל). רק מיעוטם של המחקרים זכה עד כה לתפוצה גם מחוץ לצה"ל – בעיקר בשל מגבלות הסיווג הביטחוני של המידע. אף שמחלקת היסטוריה היא חלק אינטגרלי מהמערכת הצבאית, הרי שחוקרי המחלקה נהנים מחופש אקדמי ואינטלקטואלי מוחלט בכתיבת המחקרים.

יתרונם של המחקרים הנעשים במסגרת מחלקת ההיסטוריה הוא בכך שבפני החוקרים פתוחים מרב "חומרי הגלם" בכל רמות הסיווג, ומכאן גם רגישותם הביטחונית של התוצרים. החוקרים במחלקת היסטוריה נחלקים לשתי קטגוריות עיקריות:

1. **חוקרים קבועים** – מרביתם אזרחים עובדי צה"ל.
2. **היסטוריונים מהאקדמיה**.

לפיכך אין בסיס לטענתו של אל"ם גלר לגבי "תחלופה מהירה של מפקדים ושל חוקרים". יתר על כן, ראשי המחלקה כיהנו בקדנציות של שש שנים ויותר.

מחלקת היסטוריה פועלת על פי קריטריונים ומתודות מחקריות המקובלות באקדמיה, ולצד ראש המחלקה פועלת ועדה אקדמית בלתי תלויה, שבה חברים פרופסורים מהאוניברסיטאות השונות. אלה שותפים לאישור הצעות המחקר ולאיוכות תוצריו. מחלקת ההיסטוריה עובדת כיום על פי תוכנית עבודה רב-שנתית, שבמסגרתה מותאמים תחומי המחקר לצורכי צה"ל. מדיניותה העדכנית של מחלקת ההיסטוריה הינה להפיץ גם מחוץ לצה"ל מחקרים רלוונטיים, אשר ישמשו ללימוד ההיסטוריה הצבאית כחלק מההיסטוריה הכללית של מדינת ישראל.

